

מִי דַעַת

ההלכה השבועית מבית לימודי דעת / מאת הרב ד. אוסטרופ שליט"א
הלכות אלו היו למראה עיניו של הגר"מ שטרנבוך שליט"א.

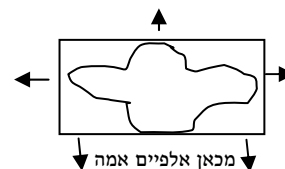

לימודי דעת
LIMUDEI DAAT
ללמוד • לדעת • להתקדם

הערה: אין ללמוד הלכה למעשה מתוך גליון זה. בכל שאלה יש להיוועץ במורה הוראה.

דין ריבוע העיר

עיר שאינה שווה אלא במקום אחד צרה ובמקום אחד רחבה וכדו', הדין הוא שמרבעים את העיר¹, דהיינו שמחשיבים אותה כאילו היא מרובעת, ומודדים אלפיים אמה מקצוות הריבוע אפילו במקומות שהעיר נגמרת לפני הריבוע. ויוצא שיש מקומות מהעיר שמותר ללכת מהם אפי' יותר מאלפיים אמה.

לדוגמא:

ויש לדעת, שבדין זה ובדין כיצד מודדים את האלפיים אמה מהעיר רבו פרטי הדינים וכתבנו בזה רק את עיקרו של דבר.

האם יש איסור ללכת בתוך התחום יותר מאלפיים אמה?

כל איסור תחומין הוא רק ללכת מחוץ לאלפיים אמה ממקומו, אבל אין איסור כלל ללכת בתוך האלפיים אמה הסמוכות לעיר, אפילו אם בס"ה הולך הרבה מאד.

כיצד ניתן להתיר את היציאה מחוץ לאלפיים אמה?
באופן שצריך אדם ללכת מחוץ לאלפיים אמה² יכול לעשות מערב שבת "עירוב תחומין". עירוב זה ענינו

שהוא אופן שבו יכול האדם לקנות שביתה בסוף האלפיים אמה ממקומו, ומעתה יש לו אלפיים אמה ממקום שהוא שקנה שם שביתה.

וב' אופנים יש שיכול האדם לקנות שביתה בסוף אלפיים אמה:

א. עירוב ברגליו – אם הולך בעצמו אל המקום בו הוא רוצה לקנות שביתה, ושוהה שם כל זמן בין השמשות של כניסת שבת, הרי הוא קונה שם את שביתתו, וממקום ההוא ואילך יש לו אלפיים אמה לכל צד³. ולאחר בין השמשות הוא יכול לחזור לביתו, ואח"כ באמצע השבת יכול הוא לילך מביתו אלפיים אמה עד המקום שהיה שם בבין השמשות ועוד אלפיים אמה משם ואילך.

ב. הנחת עירוב – עוד אפשרות ישנה, שילך מבעוד יום אל אותו מקום בו הוא רוצה לקנות שביתה ויניח שם דבר מאכל⁴, ויאמר "בזה העירוב יהיה מותר לי לילך ממקום זה אלפיים אמה לכל רוח"⁵, וישאיר שם את העירוב⁶. ומעתה אף שחוזר לביתו לפני זמן בין השמשות של כניסת שבת, הרי הוא קונה שביתה במקום בו נמצא העירוב. ובשבת יכול לילך עד לשם, ומשם עוד אלפיים אמה לכל רוח.

וצריך לדעת, שכל זה מועיל רק כשהוא נמצא בבין השמשות בתוך אלפיים אמה ממקום העירוב, אבל אם הוא נמצא בבין השמשות במקום מרוחק יותר,

³ שר"ע סימן ת"ט סעיף ז'.

⁴ סימן ת"ח סעיף א'.

⁵ סימן תט"ו סעיף ד'.

⁶ באופן שהעירוב נצרך בודאות ולא מחמת ספק צריך לברך עליו "על מצות עירוב"

¹ סימן שצ"ח סעיף א' ב' ג' ד', וסימן שצ"ט סעיף י'.

² עיין בשו"ע סימן תט"ו שכתב שמותר לעשות עירוב תחומין רק כשצריך לצאת לצורך מצווה, כגון לבית המשתה של נישואין, וברמ"א שם הוסיף שאף בשביל לטייל באופן שזה עושה לו עונג שבת מותר. אמנם בדיעבד אם עשה עירוב תחומין אף שלא לצורך מצווה, חל העירוב.

אין העירוב חל כלל, וקונה שביתה במקום בו הוא נמצא בבין השמשות.

העושה עירוב תחומין האם עדיין יש לו אלפיים אמה מהעיר בכל צד?

מכיון שענינו של עירוב הוא שאדם קונה את שביתתו במקום בו הוא הניח את העירוב, הרי שמעתה דין התחומין שלו נמדד ממקום עירובו דהיינו שמשם מודדים לו אלפיים אמה לכל צד, וממילא הרי הוא מפסיד את האלפיים אמה מהצד השני של העיר, ומהעיר הוא יכול ללכת רק לכיוון מקום עירובו.⁷

איזה מאכל יש לשים בשביל עירוב תחומין ומהו שיעורו

בשביל עירוב תחומין אין צריך לקחת דווקא פת, אלא מספיק כל דבר מאכל שירצה, אפילו סוג מאכל כזה שמשמש רק כתוספת לפת.⁸

ושיעור העירוב – צריך שיהיה ממין המאכל שבו הוא מערב כדי שיעור שאוכל ממנו בשתי סעודות.⁹ וגם אם מערב עירובי תחומין להרבה אנשים ואפילו לעיר שלמה צריך שיהיה בעירוב כדי שיעור ב' סעודות לכל אחד ואחד שמערב בשבילו.¹⁰ ומשום כך, כשמערב להרבה אנשים כתבו הפוסקים עצה, לערב בסוג מאכל כזה שבני אדם אוכלים ממנו מעט מאוד בכל סעודה¹¹, כגון חומץ וכדו'¹², ואז בשיעור מועט יהיה מספיק להרבה אנשים.

הלכות מוקצה

איסור טלטול מוקצה הוא גזירה מדרבנן¹³. וטעם הגזירה, בראב"ד¹⁴ כתב שהטעם הוא משום גדר

לאיסור הוצאה מרשות לרשות שאם נתיר לאדם לטלטל כל דבר יבוא עי"ז גם להוציא מרשות היחיד לרה"ר.

אבל הרמב"ם¹⁵ כתב טעם אחר, ונעתיק את לשונו: "ומפני מה נגעו באיסור זה, אמרו ומה אם הזהירו נביאים וצוו שלא יהא הלוכך בשבת כהלוכך בחול ולא שיחת השבת כשיחת החול שנאמר 'ודבר דבר', קל וחומר שלא יהא טלטול בשבת כטלטול בחול, כדי שלא יהא כיום חול בעיניו ויבוא להגביה ולתקן כלים מפניה לפינה או מבית לבית או להצניע אבנים וכיוצא בהן, שהרי הוא בטל ויושב בביתו ויבקש דבר שיתעסק בו, ונמצא שלא שבת, ובטל הטעם שנאמר בתורה 'למען ינוח'.

ועוד, כשיבקר ויטלטל כלים שמלאכתן לאיסור אפשר שיתעסק בהן מעט ויבוא לידי מלאכה.

ועוד, מפני שמקצת העם אינם בעלי אומניות אלא בטלים כל ימיהן כגון הטיילים ויושב קרנות שכל ימיהן הן שובתין ממלאכה, ואם יהיה מותר להלך ולטלטל כשאר הימים נמצא שלא שבת שביתה הניכרת, לפיכך שביתה מדברים אלו היא שביתה השווה בכל אדם. ומפני דברים אלו נגעו באיסור הטלטול ואסרו שלא יטלטל אדם בשבת אלא כלים הצריך להם כמו שיתבאר", עד כאן לשון הרמב"ם.

והנה ישנם כמה סוגי מוקצה – א' מוקצה מחמת חסרון כיס. ב' מוקצה מחמת גופו. ג' כלי שמלאכתו לאיסור. ובכל אחד פרטי דינים שונים, ואי"ה יתבאר להלן.

מוקצה מחמת חסרון כיס

הגדרת הדבר: כל כלים או חפצים שבני אדם מקפידים עליהם ונזהרים שלא ינזקו, ומשום כך לא משתמשים בהם לשום דבר חוץ מהשימוש המיועד להם וכשלא משתמשים בהם שמים אותם במקום שמור [והשימוש המיועד להם הוא שימוש שאסור לעשותו בשבת, או אפילו מותר לעשותו בשבת אבל אין הוא עומד לשימוש בשבת מחמת שנזהרים עליו כנ"ל].

⁷ סימן ת"ח סעיף א', עיי"ש עוד פרטי דינים בזה.

⁸ ש"ע סימן ת"ט סעיף ז' ומ"ב ס"ק ל"ו, ועיין סימן שפ"ו.

⁹ ש"ע שם.

¹⁰ מ"ב שם.

¹¹ שם.

¹² עיי"ש במ"ב שמביא שהא"ר סובר שבחומץ צריך רביעית לכל אחד.

¹³ כמבו' בגמ' מסכת שבת דף קכ"ד ע"ב.

¹⁴ על הרמב"ם הל' שבת פרק כ"ד הלכה י"ג.

¹⁵ שם.

מרכז למודי דעת

- תכנית לימודים ייחודית המסייעת ללומד להגיע לרמה גבוהה בדיעת ההלכה.
- התכנית משלבת שיעורי הלכה כתובים הנשלחים בדיוור ישיר לבתי הלומדים, שאלות סיכום וחזרה, מבחנים תקופתיים, קשר עם רבנים ותעודה.
- שיעורים בהלכות: איסור והתר, שבת, עירובין, נדה, מקוואות, חופה וקידושין, אבלות.
- למודי דיינות.
- הכנה מושלמת לבחינות הסמיכה.

להצטרפות ולקבלת מידע נוסף חייגו:

03-6166340

E-mail: limd@netvision.net.il

www.limd.co.il